

Διδακτικό σενάριο: Ερωτήσεις και βασικά σημεία

1. Σύντομο βιογραφικό σημείωμα για τον Τάκη Σινόπουλο (ο ποιητής και η εποχή του)
2. Σε ποια χρονική περίοδο γράφονται τα ποιήματα της συλλογής Μεταίχμιο Β' και με ποια ιστορική περίοδο της Ελλάδας συνδέονται;

- Μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο - εμφύλιο (μεταπολεμική ποίηση).

Στοιχεία που το αποδεικνύουν: Ιστορική και πολιτική εμπειρία (Κατοχή, Αντίσταση, Εμφύλιος)

3. Ο τίτλος του ποιήματος:

- Πού παραπέμπει τον αναγνώστη;

- Τι περιμένει ο αναγνώστης από ένα ποίημα που τιτλοφορείται με το συγκεκριμένο όνομα;

4. Ποιες είναι οι πρώτες εντυπώσεις σας;
5. Ποια είναι τα πρόσωπα του ποιήματος; Φίλιππος, ποιητικό υποκείμενο, φίλοι του Φίλιππου, γκαρσόνι, κυρία Πανδώρα.
6. Να ανιχνεύσετε **α) τη φωνή που «μιλάει»** στο ποίημα (ποιητικό υποκείμενο) και **β) το πρόσωπο που πρωταγωνιστεί** σε αυτό:

Το ποιητικό υποκείμενο «μιλάει» με το «εγώ» (στοχάζομαι, μου φώναξε, απόμεινα μονάχος), εμπλέκοντας όμως και το συλλογικό «εμείς» για λίγο - την προσπάθεια των φίλων του Φίλιππου να τον μεταπείσουν. Το ύφος αποκτά προσωπικό, εξομολογητικό χαρακτήρα.

- Το ποιητικό υποκείμενο είναι θεατής και ερμηνευτής των γεγονότων, συμμετέχοντας σε αυτά (ατομικότητα). Δηλώνει τα συναισθήματά του και κυρίως την αφόρητη μοναξιά του (Κι απόμεινα/ Μονάχος), με μόνη συντροφιά τις σκέψεις και τη μνήμη, καθώς και το σφύριγμα που του υπενθυμίζει την παρουσία του μέσα στη νεκρική σιγή. Με το επίθετο «Μονάχος» πιθανόν να δηλώνεται η απουσία ανθρώπινης δράσης, αλλά και η συναισθηματική φόρτιση του ποιητικού υποκειμένου. Η μεγάλη θλίψη του ποιητικού υποκειμένου, παρόλο που δεν εκφράζεται άμεσα, είναι συνεχής και αυξανόμενη, καθώς η σκέψη του με επιμονή παραμένει στον Φίλιππο.

- Διαπίστωση ότι κυρίαρχη μορφή στο ποίημα είναι ο Φίλιππος, ο οποίος όμως είναι απών.

7. Το ποίημα είναι αφηγηματικό με έντονο το δραματικό στοιχείο. Ο συνδυασμός αυτός υπηρετείται με τεχνικές που παραπέμπουν στην πεζογραφία και στο θέατρο (τόπος, χρόνος, πρόσωπα, ατμόσφαιρα). Να παρακολουθήσετε την ποιητική σκηνοθεσία:

α. Χώρος:	<p>αρχικά τοποθετούμαστε στην ακίνητη κοιλάδα, στην ευρυχωρία του θεσσαλικού κάμπου, στη συνέχεια κινούμαστε στην ασάλευτη πόλη της Λάρισας, οδηγούμαστε στο έρημο καφενείο και ξανά στους έρημους δρόμους της κούφιας Λάρισας και πέρα ως τη Μακεδονία. Δίνεται με αυτό τον τρόπο η αίσθηση μιας ερημωμένης πόλης, ενός εφιαλτικού τοπίου, ενός τοπίου σκοτεινού που μυρίζει θάνατο. Το σκηνικό της «ακίνητης κοιλάδας» αναπαριστά την κατάσταση που επικράτησε στη Λάρισα της Κατοχής και των αμέσως επόμενων χρόνων.</p> <p>Λάρισα: Είναι η πόλη στην οποία ο Σινόπουλος υπηρέτησε ως γιατρός και είναι ο χώρος από τον οποίο αντλεί τις μνήμες του. (Μακεδονία – ακίνητη κοιλάδα: ευρύτερος χώρος ποιήματος η μεταπολεμική Ελλάδα).</p>
β. Χρόνος:	<p>Το ποιητικό υποκείμενο επιλέγει τη λειτουργία του μηχανισμού της αναπόλησης σε χρόνο συγκεκριμένο («μεσάνυχτα στη Λάρισα», στ. 12). Η συγκεκριμένη χρονική στιγμή, ως αφετηρία για ενδοσκόπηση/ προβληματισμό/ ενεργοποίηση της μνήμης, είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα της τεχνικής πολλών νεωτερικών ποιητών. Συγκεκριμένα, δηλώνεται με δύο ρήματα που μας τοποθετούν στο εδώ και στο τώρα: «στοχάζομαι» (στ. 1), «φυσάει» (στ. 11). Με το ρήμα «στοχάζομαι» ήδη από τον πρώτο στίχο τοποθετούμαστε αμέσως στον χωροχρόνο. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος (αντί του «σκέπτομαι») δείχνει την πρόθεση του ποιητικού υποκειμένου να διατυπώσει όσα γεννήθηκαν στην ψυχή</p>

	<p>του γύρω από το θέμα που θα ασχοληθεί. Έτσι, λοιπόν, αποκαλύπτεται και η πρόθεση του ποιητικού υποκειμένου να μιλήσει για τον Φίλιππο, τον πόλεμο, την εποχή του, φανερώνοντας εξ αρχής την ατμόσφαιρα της εποχής του: μοναξιά, σιωπή, νεκροί. Με το ρήμα «φυσάει» (στ. 11) το ποιητικό υποκείμενο μάς επαναφέρει στο παρόν, αφού προηγήθηκε αναδρομή στο παρελθόν.</p> <p>Ο χρόνος δηλώνεται, εκτός από τη χρήση των ρημάτων σε ενεστώτα και αόριστο, με τη χρήση επιρρημάτων (Ύστερα/ απόψε/ Και τότε), όπως συμβαίνει και με τον τόπο (εδώ) Μπορούμε, επίσης, να παρατηρήσουμε, όσον αφορά στον χρόνο, δύο επίπεδα στα οποία κινείται το ποιητικό υποκείμενο: α. τον προσωπικό χρόνο του ποιητικού υποκειμένου (ρήματα σε ενεστώτα) και β. τον ιστορικό χρόνο τον οποίο εκφράζει κυρίως ο Φίλιππος.</p> <p>Ποιητικό υποκείμενο και Φίλιππος συμπλέκονται, καθότι «ολόκληρο το ποίημα λειτουργεί ως μια μνημονική διαφυγή του Σινόπουλου προς το πρόσωπο ενός οριστικά χαμένου φίλου του». Μέσα στους στοχασμούς του εμφανίζεται ξαφνικά, και άρα συνειρμικά, και ίσως με την πρώτη ανάγνωση του</p>
--	---

8. Ο Φίλιππος είναι η κυρίαρχη μορφή μέσα στο ποίημα και αυτό καθορίζεται ήδη από τον τίτλο: είναι διαφορετικός από τους υπόλοιπους, ξεχωρίζει, υπερέχει. Να εντοπίσετε στίχους στους οποίους φαίνεται η υπεροχή του και να τον παρουσιάσετε έτσι όπως προβάλλεται μέσα από τα μάτια του ποιητικού υποκειμένου:

Φίλιππος	Υπόλοιποι
<p>➤ Φωτεινό παράδειγμα, αμετανόητος και ασυμβίβαστος ([...] Πού είναι το πρόσωπό σας το αληθινό σας πρόσωπο; μου φώναξε.)</p> <p>✗ Το ποιητικό υποκείμενο ζωντανεύει τον ήρωα, επαναλαμβάνοντας το ερώτημα που θέτει ο Φίλιππος προς αυτό και τους άλλους (στ. 5-6). Το ερώτημα είναι στην πραγματικότητα μια κραυγή – καταγγελία, μία προσπάθεια αφύπνισης όλων όσοι επαναπαύονται, δεν παραμένει αναπάντητο. Διαφαίνεται με το ερώτημα η πικρία και η απογοήτευση του ήρωα για το πισωγύρισμα των υπολοίπων, όμως ο ίδιος δεν διαπραγματεύεται, δεν ενδίδει, αλλά περήφανος συνεχίζει τον αγώνα του. Οι σύντροφοί του έχουν προσπαθήσει προηγουμένως να τον αποτρέψουν, τάζοντάς του «λάφυρα και σειρήνες».</p> <p>✗ Με το ερώτημα αυτό προσδίδεται στο ποίημα θεατρικότητα, δραματικότητα, ένταση, καθότι ο Φίλιππος, τον οποίο σκιαγραφεί το ποιητικό υποκείμενο, αποκτά φωνή.</p> <p>✗ Το ερώτημα που θέτει ο Φίλιππος με παράπονο παραμένει αναπάντητο. Είναι ο δικός του τρόπος να υπενθυμίσει το χρέος και την ευθύνη του καθενός να αγωνιστεί για την πατρίδα, καθώς ψέγει την απραξία τους.</p> <p>✗ Έμμεσα με το ερώτημα γίνεται σαφέστερος ο διαχωρισμός του Φίλιππου από τους υπόλοιπους συντρόφους του (στους οποίους περιλαμβάνεται και το ποιητικό υποκείμενο). Θέτει το ερώτημα και αμέσως φεύγει «κλαίγοντας»: η τροπική μετοχή δεν χρησιμοποιείται για να δηλώσει μεταμέλεια ή δειλία, αλλά ο ήρωας διαπιστώνει και συνειδητοποιεί την πλήρη αποξένωσή του από τους άλλους. Έτσι αναδεικνύεται για ακόμη μία φορά ο χαρακτήρας του Φίλιππου: πιστός στο χρέος, σταθερός στο όνειρό του για μια πατρίδα απέραντη που να χωρούν όλοι, αμετακίνητος από τις θέσεις του.</p> <p>✗ Ο Φίλιππος αντιπροσωπεύει όλους όσοι είναι έτοιμοι να απορρίψουν τα υλικά αγαθά, τις ηδονές, τις χαρές της ζωής, τον συμβιβασμό. Είναι έτοιμοι να αφήσουν πίσω τους όλα τα πιο πάνω, για να θυσιάσουν για τους συνανθρώπους τους.</p>	<p>➤ Το ποιητικό υποκείμενο και οι φίλοι του Φίλιππου:</p> <p>✗ Βρίσκονται στον αντίποδα του Φίλιππου, των προσδοκιών του και του οράματός του για μια δικαιότερη κοινωνία.</p> <p>✗ Προσπαθούν να τον μεταπείσουν, να τον απομακρύνουν από τον σκοπό και το όραμά του</p> <p>✗ Άνθρωποι που επιλέγουν την απραξία, που σκέφτονται τον εαυτό τους.</p> <p>✗ Το ποιητικό υποκείμενο διαφοροποιείται από τους υπόλοιπους, εφόσον συνειδητοποιεί και καταγράφει με πόνο τη διάσταση μεταξύ του Φίλιππου και των φίλων του και η απουσία του Φίλιππου του υπενθυμίζει περισσότερο τη μοναξιά που τον περιβάλλει.</p>

9. Χαρακτηρισμός Φίλιππου:

Πρόκειται για ένα πρόσωπο που αντιπροσωπεύει όλους όσους αγωνίστηκαν και πέθαναν την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα. Ήταν μια γενιά με οράματα πανανθρώπινα, αγωνιστικό πνεύμα και μαχητικότητα που δεν δίστασαν να αντισταθούν, να πολεμήσουν έναν παράλογο κόσμο, να θυσιάσουν ακόμα και τη ζωή τους. Δεν πολεμούσαν για «λάφυρα» και «σειρήνες», δεν είχαν ως στόχο την απόκτηση αγαθών υλικών, παρασήμων, δεν επεδίωκαν την επιβράβευση, τον θαυμασμό και το χειροκρότημα. Αγωνίστηκαν για οράματα ανώτερα, αξίες πανανθρώπινες, αγωνίστηκαν και έδωσαν την πνοή τους για «Μια απέραντη πατρίδα», ενωμένη και όχι διχασμένη. Θυσιάστηκαν για την παγκόσμια ειρήνη και ήλπιζαν πως η ανθρωπότητα, έχοντας ως θεμέλιο τη θυσία τους, το «αίμα» τους, θα έφτιαχνε έναν κόσμο καλύτερο. Αντιπροσωπεύει, λοιπόν, τον αγνό αγωνιστή, τον ιδεολόγο και τον οραματιστή.

10. Η ανάδειξη του ήρωα γίνεται ακόμα πιο εμφανής και με τις αντιθέσεις που υπάρχουν στο ποίημα. Να εργαστείτε με τον διπλανό σας και να τις εντοπίσετε.

Αντίθεση	Στίχοι – ερμηνεία
α. ακινησία ≠ κίνηση	Ακίνητη κοιλάδα, πολιτεία ασάλευτη ≠ ο Φίλιππος προχωρεί στα λαμπερά βουνά (επανάληψη δύο φορές της φράσης «λαμπερά βουνά»: παραπέμπουν στην ελευθερία και ανεξαρτησία – τονίζεται η πορεία του προς τα πάνω, έστω και μοναχική, υποβάλλεται η έννοια του υψηλού, είναι ο μόνος τρόπος που πραγματοποιούνται τα υψηλά οράματα)
β. φως ≠ σκοτάδι	Το φως που εκπέμπει ο Φίλιππος ≠ το σκοτάδι του τόπου και των υπολοίπων
γ. αξίες ≠ υλισμός	Οι ηθικές αξίες, η ανιδιοτέλεια του Φίλιππου, η διεκδίκηση ενός δίκαιου κόσμου για όλους ≠ ο υλισμός, η ηθική κατάπτωση, η παραίτηση και ο συμβιβασμός των άλλων
δ. πνεύμα – όραμα ≠ σώμα – ερωτισμός	δ. Φίλιππος ≠ κυρία Πανδώρα: σώμα – ερωτισμός
ε. ο κόσμος των νεκρών ≠ ο κόσμος των ζωντανών	Οι ζωντανοί είναι ένοικοι μιας «ασάλευτης πολιτείας», σκοτεινής, ενώ οι νεκροί επιλέγουν τα «λαμπερά βουνά». Από τη μια, στον κόσμο των ζωντανών επικρατεί ακινησία και απουσία φωτός (ίσως εξαιτίας του εφησυχασμού και του συμβιβασμού που επιδεικνύουν), από την άλλη, ο κόσμος των νεκρών διακρίνεται από λάμψη και ανοδική πορεία (ιδεατός κόσμος). Για λίγο συνυπάρχουν και μοιράζονται τον κόσμο των ζωντανών ο Φίλιππος και οι φίλοι του, μέχρι τη στιγμή που ο Φίλιππος αποφασίζει να ακολουθήσει τον δικό του δρόμο, να υπακούσει στο αίμα του.

11. Να παρουσιάσετε τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου για τον Φίλιππο.

- ⊕ Εκφράζεται ο θαυμασμός για το πείσμα, την επιμονή, την αποφασιστικότητα του Φίλιππου να παραμείνει πιστός στις ιδέες και το όραμά του και να αγωνιστεί, αλλά ταυτόχρονα και θλίψη, γιατί ο Φίλιππος αναχωρεί μόνος στα λαμπερά βουνά.
- ⊕ Αισθάνεται έντονα την απώλεια και την απουσία του αγαπημένου του φίλου (επανάληψη της φράσης «Δε θα ξανάρθει ο Φίλιππος») και παρουσιάζεται αγανακτισμένος, καθώς μετά την απουσία του επικρατούν εικόνες φρίκης και μιζέριας. Το ποιητικό υποκείμενο αισθάνεται ίσως και τύψεις για τη στάση που τήρησε απέναντι στον φίλο του.
- ⊕ Η αίσθηση της μοναξιάς τον βασανίζει: (α) έχασε τον φίλο του που σκοτώθηκε πολεμώντας για την πατρίδα (εκτελέστηκε από τους Γερμανούς το 1942 – ο Σινόπουλος αντλεί στοιχεία από προσωπικά του βιώματα) και (β) έμεινε μόνος του να περπατά σε μια κούφια πόλη (απουσία ανθρώπινης δράσης, ανούσιο των πραγμάτων)

- ⊕ Το ποιητικό υποκείμενο δεν χαρακτηρίζεται από ηρωικό πνεύμα, αλλά νιώθει την ανάγκη να καταθέσει τη μαρτυρία του και ίσως έτσι να απαλύνει τον πόνο και την ένταση. Παράλληλα, νιώθει ότι έχει υποχρέωση να καταθέσει τη δική του αλήθεια και να κρατήσει ζωντανούς όσους άδικα χάθηκαν από τη ζωή και διαγράφηκαν από τις σελίδες της ιστορίας. Για το ποιητικό υποκείμενο η Μνήμη ταυτίζεται με τη Ζωή, ενώ η Λήθη με τον Θάνατο. Αισθάνεται την ανάγκη να καταγράψει με τρόπο ποιητικό τη δική του αλήθεια, καταθέτοντας τις εμπειρίες και την εποχή του, με σκοπό να τιμήσει τους νεκρούς, τους απλούς αγωνιστές, που έμειναν από την ιστορία αδικαίωτοι.

12. Να παρουσιάσετε με ποια εκφραστικά μέσα επιτυγχάνεται η συγκινησιακή φόρτιση στο ποίημα, κάνοντας αναφορά και σε συγκεκριμένες φράσεις που το αποδεικνύουν.

- Η εικονοποιία διαμορφώνει τον ατμοσφαιρικό τόνο του ποιήματος: Εικόνες οπτικές, ηχητικές: η επιλογή της χρωματικής παλέτας δεν είναι τυχαία (σκούρα, μουντά χρώματα που παραπέμπουν στον θάνατο, λαμπερά όταν γίνεται αναφορά στην πορεία του ήρωα προσδίδουν παραστατικότητα και αναδεικνύουν τα νοήματα)
- Η χρήση των μετοχών.
 - α. μετοχές ενεργητικής φωνής (τροπικές) προσδίδουν κινητικότητα, καθώς εμπεριέχουν δράση και συναίσθημα (κλαίγοντας, ακούγοντας, περπατώντας, σφυρίζοντας, σαλεύοντας, μιλώντας). Με τη χρήση των ενεργητικών μετοχών, τα πρόσωπα κινούνται στον χώρο, αντιδρούν, εκφράζονται.
 - β. μετοχές παθητικής φωνής, οι οποίες σκιαγραφούν την κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα πρόσωπα ή ο τόπος (στραμμένος, συναχωμένος, σαρωμένη, πεσμένα, ερειπωμένα, χηρευάμενη). Με τη χρήση των παθητικών μετοχών δίνεται η εντύπωση ότι τα πράγματα είναι στατικά και δεδομένα.
- Χρήση μεταφορών (μαύρισε το μυαλό, ένα μακρύ ποτάμι το αίμα, σκοτεινές μέρες, ερειπωμένα πρόσωπα, το αίμα του ακούγοντας). Προσδίδει θεατρικότητα και δραματικότητα, δίνει ένταση και χρωματίζει με μελανά χρώματα τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου και την κατάσταση που επικρατεί στη μεταπολεμική Ελλάδα.
- Επανάληψη της φράσης «Δε θα ξανάρθει ο Φίλιππος» τρεις φορές.
 - ⊕ Η χρήση της οριστικής έγκλισης, η οποία δηλώνει βεβαιότητα, δεδομένο, δεν αφήνει κανένα ενδεχόμενο αλλαγής, τελεσίδικη κατάσταση.
 - ⊕ Αναδεικνύεται σε βασικό μοτίβο δίνοντας τη δυνατότητα στο ποιητικό υποκείμενο να τονίσει τη συγκίνησή του και ταυτόχρονα να υπογραμμίσει το κενό που άφησε η απώλεια του Φίλιππου (συγκινησιακή φόρτιση).
 - ⊕ Προσδίδει ένταση και δραματικότητα στο ποίημα, εξαιτίας του φόβου του ποιητικού υποκειμένου μήπως ο φίλος του ξεχαστεί.
 - ⊕ Ο σκοπός του ποιητικού υποκειμένου είναι να αναδείξει το νόημα της θυσίας του Φίλιππου.
 - ⊕ Είναι ένα σχήμα λόγου το οποίο εξυπηρετεί τον ποιητή να μεταπηδά με άνεση από μια θεματική ενότητα σε άλλη, ολοκληρώνοντάς της.

13. «Η εσωτερική ταραχή που αισθάνεται το ποιητικό υποκείμενο υποδηλώνεται και με τη μορφή του ποιήματος». Να συζητήσετε αυτή την άποψη σημειώνοντας τα επιμέρους στοιχεία που συναπαρτίζουν το ποίημα.

- ⊕ ελεύθερος στίχος,
- ⊕ έλλειψη μέτρου και ομοιοκαταληξίας,
- ⊕ πεζός λόγος,
- ⊕ η κυριαρχία της εικόνας,
- ⊕ ελλειπτικές προτάσεις,
- ⊕ ελλειπτική στίξη,
- ⊕ άλογη αλληλουχία νοημάτων,
- ⊕ σκοτεινότητα (χαρακτηριστικά που ορίζουν τη νεότερη ποίηση)

συστατικά που οδήγησαν στη ρήξη με την παραδοσιακή μορφή και φανερώνουν την απογοήτευση, τα ρημαγμένα οράματα, τη δικαίωση του αγώνα που δεν ήρθε, το αίμα που σπαταλήθηκε, τη μοναξιά (όλα αυτά δεν μπορούν να χωρέσουν μέσα σε ισοσύλλαβους στίχους, ομοιοκαταληξίες και φόρμες, γιατί η «παραφωνία» της εποχής αναζητά νέους ποιητικούς τρόπους).

14. Έχοντας υπόψη σας τα πιο πάνω, να αναφέρετε τα λογοτεχνικά ρεύματα από τα οποία επηρεάστηκε ο Σινόπουλος.

• **Μοντερνισμός:** έμφαση στην αλλοτρίωση της ανθρώπινης συνείδησης, διάλυση της μορφής, ελεύθερος στίχος, έλλειψη μέτρου, ομοιοκαταληξίας, λιτή γλώσσα, πεζολογία.

• **Υπερρεαλισμός:** συνειρμός, παντοδυναμία της φαντασίας.

Εργασίες

1. Να αναφέρετε τον θεματικό άξονα του ποιήματος.
2. Να παρουσιάσετε αναλυτικά τον χαρακτήρα και το ήθος του Φίλιππου, κάνοντας αναφορά σε στίχους που τον σκιαγραφούν καλύτερα.
3. Να αναφέρετε τα εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται η αίσθηση της ακινησίας και της ανθρώπινης απουσίας στο ποίημα, δικαιολογώντας πώς συνδέεται η χρήση τους με το περιεχόμενο του ποιήματος. Να τεκμηριώσετε την άποψή σας δίνοντας συγκεκριμένα στοιχεία.
4. «Ύστερα τα καράβια εφράξανε τη θάλασσα ... ένα μακρύ ποτάμι το αίμα»: Να εξηγήσετε ποιες ιστορικές αναφορές εμπεριέχουν οι παραπάνω στίχοι.
5. Το ποιητικό υποκείμενο μιλά σε α' πρόσωπο. Να εξηγήσετε πώς λειτουργεί η χρήση του α' προσώπου για τους αναγνώστες.
6. «Δε θα ξανάρθει ο Φίλιππος». Να εξηγήσετε τη λειτουργία της φράσης μέσα στο ποίημα, καθώς και τον λόγο της επανάληψής της.
7. «Ο κόσμος της ποίησης του Σινόπουλου είναι κόσμος σπαραγμένος, ρημαγμένος, γεμάτος φωτιές και κραυγές.» Να σχολιάσετε την άποψη αυτή με βάση το εξεταζόμενο ποίημα.
8. Να εντοπίσετε τα στοιχεία θεατρικότητας που υπάρχουν στο ποίημα ο «Φίλιππος». Δικαιολογήστε.
9. Γιατί το ποιητικό υποκείμενο τονίζει στο ποίημα τη λέξη «μονάχος»;
10. Ποιο κοινό θέμα εντοπίζετε στο πιο κάτω απόσπασμα από τον «Τελευταίο Σταθμό» του Γ. Σεφέρη και στο ποίημα του Σινόπουλου «Φίλιππος».

Να μιλήσω για ήρωες να μιλήσω για ήρωες: ο Μιχάλης
που έφυγε μ' ανοιχτές πληγές απ' το νοσοκομείο
ίσως μιλούσε για ήρωες όταν, τη νύχτα εκείνη
που έσερνε το ποδάρι του μες στη συσκοτισμένη πολιτεία,
ούρλιαζε ψηλαφώντας τον πόνο μας· «Στα σκοτεινά
πηγαίνουμε στα σκοτεινά προχωρούμε...»
Οι ήρωες προχωρούν στα σκοτεινά.
Λίγες οι νύχτες με φεγγάρι που μ' αρέσουν.